

УДК 027.7:378.409.6(477.74-21)

[http://doi.org/10.18524/2304-1447.2018.1\(19\).130255](http://doi.org/10.18524/2304-1447.2018.1(19).130255)

Гребцова Ірена Світозарівна,

доктор історичних наук,

професор кафедри нової і новітньої історії

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

вул. Єлисаветинська, 12, м. Одеса, 65082, Україна

тел.: (048) 723-62-87

e-mail: isgrebtsova@gmail.com

СПІВРОБІТНИЦТВО ФАКУЛЬТЕТУ ІСТОРІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ І НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ОНУ У РУСЛІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ІСТОРИКІВ: НАПРЯМКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Метою статті є аналіз напрямків, форм, методів і можливостей співпраці факультету історії та філософії і Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова у підготовці істориків-професіоналів. У статті запропоновані методики й сценарії залучення студентів до систематичної роботи в бібліотеці, до наукового співробітництва з викладачами факультету й бібліотекарями над науковими проектами, наведені приклади вже існуючих форм співпраці та намічені напрямки її удосконалення в майбутньому.

Ключові слова: факультет історії та філософії, Наукова бібліотека ОНУ, студенти, викладачі, бібліотекарі, методика, бібліографічний покажчик, образ читача, співпраця.

Бібліотека, безумовно, є важливою складовою соціокультурної сфери. Зовсім недавно зали Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова були заповнені студентською молоддю. З розвитком комп'ютерних технологій і удосконаленням Інтернет-ресурсів ситуація, на жаль, суттєво змінилась. Однак чи справді зникла необхідність у книгах і бібліотеках? Впевнена, що ні. Лише вдале поєднання матеріалів всіх інформаційних ресурсів може дати оптимальну модель підготовки професіоналів.

Сьогоднішнє ставлення молоді до бібліотек є «родом з дитинства». Студенти приходять в університет зі шкільної лави, де довгі роки черпали знання зі шкільних підручників і уроків вчителя, а реферати з гуманітарних дисциплін готували, спираючись переважно на матеріали з мережі Інтернет. Тож у вищій школі виникає необхідність прищепити студентів повагу до професійної книги, яка зовсім не обмежується підручниками з різних дисциплін, а охоплює величезний масив монографічних досліджень з їхньої спеціальності. Зробити це в епоху Інтернет можна в різній формі, головне починати вирішувати це завдання з перших днів перебування студента в університеті.

Виходячи з цього, викладачі факультету історії та філософії зазвичай здійснюють знайомство першокурсників з Науковою бібліотекою ОНУ вже у верес-

ні-жовтні кожного року. Кваліфіковані бібліотекарі проводять для них екскурсію по залах бібліотеки і бесіду «Інформаційна культура студента», в процесі якої студенти дізнаються як користуватися каталогами бібліотеки, які цінні видання вона зберігає, що може запропонувати молоді для оволодіння професією. Дійсно, навчальний процес у вищих закладах освіти – це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньо-кваліфікаційному рівні відповідно до державних стандартів. Він має два основних аспекти: *навчання* як системна цілеспрямована діяльність професорсько-викладацького складу, що передбачає передачу студентам наукових знань, формування їх особистісних якостей, і *вчення* як навчальна діяльність студентів. Цей другий аспект просто неможливий без книги. Навчальний процес завжди організується з урахуванням науково-педагогічного потенціалу, матеріальної і навчально-методичної бази вищого навчального закладу. Важливою складовою фундаменту Одеського національного університету є Наукова бібліотека. Нарешті, головна мета навчального процесу у вищій школі – формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до динамічних процесів в освітній сфері, у чому може допомогти професійна література.

На сучасному етапі розвитку методики викладання історії як науки доцільно розрізнити два таких поняття, як «навчальний історичний матеріал» та «історичні знання студентів». Навчальний історичний матеріал є об'єктивною складовою історичної освіти. Це та інформація, яка викладена на сторінках підручників, навчальних посібників, монографій учених або у лекційному курсі викладача. Така інформація складається з історичних теорій, концепцій, фактів тощо. Студенти, засвоюючи навчальний історичний матеріал, набувають власні історичні знання, які знаходять відтворення в уявленнях, поняттях, судженнях та умовиводах молоді. Саме завдяки судженням і умовиводам навчальний історичний матеріал перетворюється на історичні знання, які повинні бути належним чином осмислені, тобто суб'єктивовані студентами. Самостійна робота з книгою надає таку можливість кожному з них, тому індивідуальна робота студентів у бібліотеці є показником їх професійних якостей. Підібрати необхідну літературу студентам завжди допоможуть співробітники Наукової бібліотеки.

У фондах бібліотеки знаходиться величезний масив вітчизняних і зарубіжних довідкових видань, частина з яких представлена в бібліотечних залах, частина зберігається у сховищах. Можливості енциклопедичних словників і довідкових видань уміло демонструють у бесіді «Основні друковані та електронні довідкові видання з історичних наук» найдосвідченіший бібліограф, головний бібліотекар В. В. Самодурова і випускниця факультету, кандидат історичних наук А. С. Ложешник. Демонструючи ці видання, співробітниця бібліографічного відділу детально висвітлюють походження кожного з них, характеризують авторський колектив, направленість і зміст, розповідають про переви-

дання енциклопедій і довідників. Після докладного знайомства з довідковими виданнями студенти отримують завдання і можливість у читальному залі бібліотеки попрацювати з ними, виходячи зі своїх наукових інтересів. Таку форму занять неможливо провести в аудиторіях факультету в зв'язку з відсутністю необхідної кількості енциклопедій і довідників в його кабінетах. Безумовно, це важлива, але всього лише перша сходинка до скарбниці знань, розрахована на студентів молодших курсів.

Знайомство з рідкісними книгами, якими багата Наукова бібліотека ОНУ, найбільш доцільно здійснювати в приміщенні відділу рідкісних книг та рукописів. Тут завідувач відділу М. В. Алексеєнко та інші його співробітники проводять для студентів захоплюючі екскурсії, занурюючи слухачів в епоху початку друкарства, демонструють інкунабули та інші рідкісні видання, що дозволяє не тільки почути, але й побачити книги, які важко або навіть неможливо зустріти в інших бібліотеках.

Велике значення для кращого засвоєння студентами матеріалу має проведення в залах Наукової бібліотеки занять з теми «Періодична преса ХІХ – початку ХХ ст. як історичне джерело» та з історії преси в цілому. Тут викладач має можливість продемонструвати більшість видань, а після безпосереднього знайомства з текстом проаналізувати їхній зміст разом зі студентами, виявити джерельну цінність періодики. У руслі цієї роботи нерідко лежить взаємний інтерес бібліотеки та факультету. З одного боку, студенти вивчають періодику, працюючи з оригіналами, що неможливо в аудиторіях; з іншого – у процесі роботи з пресою вони знаходять і фіксують найбільш значущі статті, що переважно стосуються розвитку освіти в краї і діяльності Новоросійського (Одеського) університету, допомагаючи тим самим бібліотекарям поповнювати тематичний каталог. Така форма співпраці здійснюється кафедрою нової та новітньої історії вже не один рік.

Глибоку характеристику іноземних періодичних видань, що зберігаються в фондах бібліотеки, пропонує студентам головний бібліотекар, кандидат історичних наук О. В. Полевщикова. У своїй яскравій бесіді зі студентами О. В. Полевщикова всебічно аналізує основні напрямки, типи та жанри іноземної преси, знайомить з редакторським колективом видань, демонструє інформаційні можливості іноземної періодики для дослідження цілої низки проблем, розкриває історію появи тих чи інших газет і часописів у бібліотеці.

Кафедра стародавнього світу та середніх віків знаходить можливості на базі бібліотеки проводити заняття зі спецкурсів, які потребують роботи з оригінальною літературою. Доцент О. О. Радзиховська при читанні спецкурсу «Вивчення античності ученими Новоросійського університету» проводила декілька занять у бібліотеці, щоб студенти могли працювати з монографіями університетських істориків ХІХ – початку ХХ ст. Допомогала здійснювати знайомство з цінними виданнями зав. відділу ОРК М. В. Алексеєнко.

Ефективно співпрацює з науковою бібліотекою кафедра історії України. У процесі читання курсу архівознавства доцент О. О. Синявська проводить в її приміщенні заняття, присвячені особистим архівним фондам, що зберігаються у сховищах бібліотеки. Знайомство студентів з цим цінним джерелом успішно здійснює зав. сектору архівів РКР Т. М. Шершун. Студенти-історики повинні знати, що важливі документи, в першу чергу для вивчення історії університету, можна знайти не тільки в архівах, але і в Науковій бібліотеці ОНУ. Використання її можливостей при читанні спецкурсів і проведенні наукових семінарів це друга сходинка, на яку мають піднятися студенти, оволодіваючи знаннями з історії.

Сьогодні, коли наявність опублікованих статей та їх кількість впливає на вступ молоді до другого рівня вищої освіти – магістратури, студенти стали серйозніше займатися науковою роботою. Багато з них починають писати наукові статті вже на 2–3 курсі. У зв'язку з цим особливе значення для старшокурсників мають дві підготовлені співробітницями бібліографічного відділу лекції: «Основи бібліографічної грамотності, оформлення списку використаної літератури і посилань в наукових публікаціях» і «Оформлення публікацій в журналах і збірниках», яку в формі презентації вдало проводять зав. інформаційно-бібліографічним відділом О. С. Мурашко, провідні бібліографи А. С. Ложешник і Т. С. Кара. В ході бесіди вони демонструють моделі допустимого оформлення, що робить сприйняття матеріалу більш зручним. Візуалізація є ефективним методом для сприйняття нової інформації. В процесі бесіди у студентів виникає чимало запитань, на які вони отримують кваліфіковані відповіді бібліотекарів.

Для магістрів становить інтерес лекція «Наукометрія. Короткий посібник молодому вченому як орієнтуватися в інформаційному просторі», яку пропонує зав. відділу інформаційно-аналітичного моніторингу О. І. Ляху. Вона знайомить з різновидами наукометричних видань і особливостями оформлення статей до них.

Ще однією значущою складовою частиною історичних знань студентів є історичні образи, що допомагають краще зрозуміти і засвоїти навчальний матеріал. Слід зауважити, що проблема створення історичних образів у навчанні не тільки надзвичайно важлива, але й малодосліджена сучасною методичною наукою. Створення історичних образів має різні аспекти, методики, сценарії, що диктуються поставленою викладачем метою і навчальним завданням. Один з таких сценаріїв можна запропонувати в якості ефективного руху на зустріч співробітникам бібліотеки з боку викладачів факультету історії та філософії в боротьбі за інтерес студента до професійної книги. Це може бути проведення планової або факультативної лекції, присвяченої образу читача в мистецтві. Її слід проводити на першому або ж другому курсі (в рамках читання дисципліни «Основи наукових досліджень»). Для кращого розуміння і засвоєння матеріалу

в процесі такої лекції корисна візуалізація. У цієї лекції є безліч варіантів, які відповідають науковим інтересам кафедр.

Для кафедри нової та новітньої історії найбільш вдалим, на наш погляд, є звернення до живопису модерної Європи. У творчості художників цієї пори чітко вимальовуються дві моделі читачів. Часом вони залежать від епохи, але нерідко й простують по епохах.

Зокрема, перша половина XVIII ст. ознаменувалася поширенням рококо, яке зародилося у Франції і досягло свого розквіту за часів Людовика XV. Головою цього напрямку був французький живописець Ф. Буше (1703–1770) – «перший художник короля» і улюблений майстер його впливової фаворитки маркизи де Помпадур. Він не був портретистом. Основне місце в його творчості займали міфологічні сюжети і веселі пасторалі. Однак Ф. Буше все ж створив близько 15 портретів, більшість з яких були портретами маркизи де Помпадур. Прагнучи зробити акцент на якостях цієї жінки, захисниці й покровительки багатьох діячів науки та культури, художник зазвичай зображував її читаючою. Аналізуючи портрети, не можна не помітити, що в руках у маркизи книга, до якої господиня явно зверталася не раз. Про це свідчать її аж ніяк не нові сторінки. Такий прийом художник застосував з метою підкреслити думку, що мадам Помпадур дійсно багато читає, а не просто позує з книгою.

У передреволюційної Франції рококо витіснив класицизм, який посів важливе місце в культурі Просвітництва і помітно відрізнявся від класицизму XVII ст. Класицизм виявився співзвучним епосі Просвітництва своїм відносно високим рівнем ідеологічної свідомості й цілеспрямованості, своїм пафосом служіння обов'язку. В середині XVIII ст., у період розквіту французького Просвітництва, у творчості живописців природно сформувався образ вдумливого читача-інтелектуала, енциклопедиста, для якого знання не тільки постійне прагнення до самоосвіти і наукових звершень, а й засіб досягнення глобальної мети – перебудови світу за допомогою розуму.

Саме такими постають перед нами герої французького художника Ж.-О. Фрагонара (1732–1806). У своїй творчості, що була перехідною від рококо до класицизму, він спробував передати історію читання як засобу розумового розвитку людини, своєрідний синонім розуму, тому однією з його картин стала алегорична робота «Філософ». У галереї портретів видатних сучасників художник намагався передати їх спрагу творчості й радість пізнання. Відомого просвітника Дені Дідро на портреті Фрагонар зобразив перед книгою в мить внутрішнього осяяння, коли він відірвався від читання, з поглядом, спрямованим вдалину. В оточенні книг їм зображена популярна в той період композитор і музикант мадам Брійон де Жуї. Створюючи портрети сучасників, Фрагонар звертався до книги як значущого атрибуту тільки тоді, коли бажав показати неординарність образу, властивий його герою високий інтелект.

Французький художник Ж.-Б. Грьоз (1725–1805) застосував такий же прийом при написанні портрета К.-А. Ватле, автора філософських трактатів,

сентиментальних романів, гравюр, відомого проектувальника парків і садів, колекціонера. Грьоз в образі Ватле спробував передати багатогранність особистості портретованого, різноманітність його інтересів. Ліва рука Ватле лежить на відкритій книзі, перед ним на столі стоїть статуетка музи, поруч – перо в чорнильниці. Затиснутий у правій руці циркуль позначає його захоплення проектуванням парків. Змалювавши цілу низку атрибутів, які вказують на захоплення Ватле, художник зумів створити образ яскравої творчої особистості.

Уродженка Швейцарії, німецька художниця Ангеліка Кауфман (1741–1807), як і французькі майстри, вважала любов до читання одним із проявів освіченості. Тому відомого німецького історика мистецтв І.-І. Вінкельмана, з яким познайомилася в Італії, на портреті зобразила з книгою в руці. У 1766 р. за пропозицією англійського посла А. Кауфман приїхала до Лондону, де прожила 15 років. Вона швидко здобула популярність у Великій Британії. Її портрет написав відомий англійський художник Дж. Рейнольдс. У відповідь вона створила портрет Дж. Рейнольдса, перед яким лежить відкрита книга, адже, на її думку, творчі особистості пов'язані з читанням не менш, ніж філософи, просвітники і вчені.

Образ читача також знайшов відображення у творчості художників Російської імперії. Виходець з України, відомий портретист Д. Г. Левицький (1735–1822) у першій половині 70-х рр. XVIII ст. написав портрети вихованок Смольного інституту шляхетних дівчат. У серії з 7 картин фантазмагорія декорацій, костюмів та кольорів не затьмарює живих і природних образів вихованок, в яких немає ні повчальності, ні сентиментальності. Створюючи портрети «смолянок», художник зобразив їх танцюючими, граючими на музичних інструментах або виступаючими на сцені в веселих виставах. Лише одна з дівчаток зображена з книгою – К. І. Молчанова. Вона змальована в шовковій сукні, встановленої для вихованок старшого (четвертого) віку. Поруч на столику – вакуумний насос (антлія), який в інституті використовувався як навчальний прилад. У лівій руці вона тримає книгу, що вказує на начитаність і жагу до знань. І дійсно, навчаючись у Смольному інституті, К. Молчанова завжди відрізнялася серйозністю, зосередженістю, виділялася серед дівчаток любов'ю до наук, читання, хоча інколи, як і інші вихованки, виступала на сцені влаштованого для учениць театру. К. Молчанова – одна з 5 найкращих випускниць Смольного інституту, які здобули за успіхи в навчанні золоті медалі першої величини. Портрет К. Молчанової, написаний Д. Левицьким, часом сприймають як Алегорію Науки.

Проте книга підкреслює не тільки прагнення до знань, а й інші якості особистості. Образ мрійливої, зануреної в читання дівчини, яка лише зрідка відривається від книги, щоб осмислити прочитане – це друга модель, що сформувалася в творчості європейських майстрів. Вона не інтелектуалка, але її бажання глибше пізнати світ заслуговує на схвалення і повагу. У творчості Ж.-О. Фрагонара вдало намічені штрихи й цього образу. Він зобразив на полотні «Чи-

таюча» миловидну дівчину, яка затишно сидить, притулившись до м'якої подушки, на котру падають тіні глибокого золотисто-пурпурного кольору. Вона повністю захоплена читанням роману, зосереджена, і ніщо її не може відірвати від цікавої книги. Художник наповнив картину поезією буденності та яскравою декоративністю, завдяки чому персонаж зачаровує.

Найбільш різноманітно цей образ зафіксував на полотні французький живописець К. Коро (1796–1876). Портрети його романтичних героїнь («Читаюча з вінком на голові», «Читання на фоні пейзажу», «Читаюча в червоному» тощо) передають бачення художником простих, але на диво чарівних, схильних до співпереживання дівчат. Його полотна не можна повною мірою назвати портретами. Коро не портретист, а відомий пейзажист, і своїх героїнь часто зображує на тлі пейзажу. Мила простота і натуральність – риси, якими художник наділяв дівчат, що читають. Його героїні з рідні природі і чудово вписуються в пейзаж. Вони сповнені чарівності, шляхетної грації, душевної м'якості і гідності. Мабуть, ця друга модель образу читача (читачки) доведена у К. Коро до досконалості.

Йому вторить російський художник О. А. Кипренский (1782–1836) в романтичному портреті С. С. Щербакової (в дівоцтві Апраксиної) з книгою, що написаний олівцем. Вона зображена ще зовсім юною в рік свого заміжжя. Пізніше С. С. Щербакова стала відомою московською благодійницею і меценаткою. Її салон, де привітно приймали всіх молодих учених, поетів і художників, став центром другої столиці. Ще більш вразливо цей образ художником реалізований в полотні «Мрійниця». О. Кипренский створив світлий і чистий образ юної дівчини, що замислилася над книгою. Не випускаючи книгу з рук, вона занурена в свої мрії. Її думки, нав'язні прочитаним, забрали її удалечінь [Додаток 1].

Цю тему можна розвивати до нескінченності, бо, отримавши поширення в новий час, два головних образи читача продовжують використовувати художники до наших днів. Тому таку лекцію-бесіду можна провести для усіх спеціалізацій, враховуючи напрямок інтересів студентів. Подібний екскурс в історію мистецтв дозволяє продемонструвати студентам значення книги для формування особистості кожної людини і сприйняття її потенціалу оточуючими. Образне мислення може мати й інші форми та напрями, головне в нашому контексті, щоб вони були тісно пов'язані з читанням і створювали образ читача.

Аналізуючи можливості викладачів і бібліотекарів у заохоченні студентів до роботи з книгою зі спеціальності, треба звернути увагу ще на одну важливу форму – наукове співробітництво. В останнє десятиліття (2009–2018) така співпраця факультету історії й філософії з Науковою бібліотекою ОНУ була дуже плідною. Вона знайшла відображення у реалізації цілої низки сумісних проєктів. У багатьох з них були задіяні студенти. Цікавою стала праця, що висвітлює місце і роль Новоросійського (Одеського) університету в справі благодійності. Книга була опублікована у 2009 р. і складається з двох частин. Перша з них «Новоросійський університет в розвитку благодійності»

Одессе (вторая половина XIX – начало XX ст.)» є монографічним дослідженням професора І. С. Гребцової, а друга – це покажчик «Благотворительность и меценатство в Новороссийском университете. Библиографический указатель», який створювався у співпраці автора монографії й головного бібліографа В. В. Самодурової. До складу покажчика входять архівні й опубліковані джерела та значний масив дослідницької літератури з проблеми участі викладачів університету в міських благодійних товариствах, розвитку добродійних закладів і товариств у стінах університету, а також благодійності мешканців міста і регіону на користь Рішельєвського ліцею і Новоросійського університету. При його підготовці до пошукової роботи були залучені студенти, які фронтально проглядали газети і часописи, обираючи матеріал для покажчика [1].

У підготовці бібліографічного покажчика «Розвиток православ'я на Півдні України, кінець XVIII – початок XX ст. (на матеріалах Херсонської губернії і Південної Бессарабії)», що був створений з ініціативи професора кафедри історії України Н. М. Діанової сумісно з головним бібліографом В. В. Самодуровою і виданий у 2010 р., також брали участь студенти спеціалізації кафедри, які шукали матеріали з теми на сторінках «Херсонских епархиальных ведомостей», що потім увійшли до основного тексту покажчика [4].

У дещо іншому статусі до наукової роботи були залучені студенти-історики під час підготовки збірника під назвою «Історія України в книжкових пам'ятках кінця XVII–XVIII ст. з колекції Наукової бібліотеки Одеського національного університету», що є колективною працею членів кафедри історії України. Перший з них був опублікований у 2011 р., другий – у 2015 р. [3] Для другого збірника, який вийшов під редакцією професора О. А. Бачинської і був присвячений матеріалам з цієї проблеми, що знайшли відображення на сторінках іноземної преси, для розділу «Публікації, переклади» студенти перекладали з іноземних мов тексти джерел. Для них це стало не тільки знайомством із джерелом, але ще й плідною мовною практикою.

Значний інтерес має сумісна робота завідувача кафедри нової та новітньої історії професора О. Б. Дьоміна і завідувача відділу рідкісних книг та рукописів М. В. Алексеєнко «Шукач слов'янських скарбів В. І. Григорович», що була видана у 2015 р. і присвячена 200-річному ювілею одного з яскравих науковців університету XIX ст., філологу, історика, палеографу, професору Казанського і Московського університетів, першому професору кафедри історії та літератури слов'янських нарід і першому декану історико-філологічного факультету Новоросійського університету В. І. Григоровичу, який був одним з тих, хто стояв біля витоків вітчизняної славістики [2]. Комплексний аналіз історіографічного доробку вченого дозволив авторам всебічно розглянути поступове нарощування знань у сфері слов'янознавства в російському академічному просторі, виявити тенденції і напрямки змін позицій і методологічних підходів дослідника.

Вагоме сприяння у реалізації всіх наукових проектів здійснювали директор Наукової бібліотеки ОНУ М. О. Подрезова та заст. директора з наукової роботи В. П. Пружина.

Таким чином, викладачі факультету історії та філософії і співробітники Наукової бібліотеки постійно шукають аспекти діяльності, що можуть бути корисними і цікавими для студентів. Тому, намічаючи подальші перспективи співпраці та шляхи її удосконалення, можна окреслити чотири головні позиції: 1) надалі розвивати ті напрямки сумісної роботи, що вже стали традиційними; 2) розробляти нові форми діяльності, які відповідають інтересам молоді; 3) залучати студентів-істориків до підготовки й оформлення книжкових виставок, що регулярно проводять співробітники Наукової бібліотеки; 4) відновити сумісні наукові проекти за участю студентів і аспірантів, інтенсивність виконання яких, на превеликий жаль, в останні роки значно знизилася. Сподіваюсь, що у цьому випадку сьогоднішня ситуація зміниться на краще.

Список використаної літератури

1. Гребцова И. С. Новороссийский университет в развитии благотворительности в Одессе (вторая половина XIX – начало XX ст.) / И. С. Гребцова. Благотворительность и меценатство в Новороссийском университете : библиогр. указ. / сост. В. В. Самодурова ; библиогр. ред. М. А. Подрезова. – Одесса : Астропринт, 2009. – 504 с.
2. Дьомін О. Б. Шукач слов'янських скарбів В. І. Григорович / О. Б. Дьомін, М. В. Алексєєнко ; авт. передм. І. М. Коваль ; наук. ред. В. О. Колесник ; відп. ред. М. О. Подрезова ; бібліогр. ред. Г. В. Великодна. – Одеса : ОНУ, 2015. – 482 с.
3. Історія України в книжкових пам'ятках XVI–XVII ст. З колекції Наукової бібліотеки ОНУ ім. І. І. Мечникова : зб. наук. пр. / упоряд.: О. В. Полевщикова, Є. В. Бережок, О. Л. Ляшенко ; пер. текстів з фр. та комент.: О. В. Полевщикова, О. Л. Ляшенко ; наук. ред. В. М. Хмарський ; відп. ред. М. О. Подрезова ; бібліогр. ред.: О. С. Мурашко, В. С. Кочмар. – Одеса : Одес. нац. ун-т, 2011. – 330 с.
4. Розвиток православ'я на півдні України, кінець XVIII – початок XX ст. (на матеріалах Херсонської губернії та Південної Бессарабії) : бібліогр. покажч. / авт.-упоряд.: Н. М. Діанова, В. В. Самодурова, В. С. Кочмар ; наук. ред. Н. М. Діанова ; відп. ред. М. О. Подрезова. – Одеса : Астропринт, 2010. – 439 с.

References

- [1] Grebtsova I. S. *Novorossiyskiy universitet v razvitii blagotvoritelnosti v Odesse (vtoraya polovina XIX – nachalo XX st.). Blagotvoritelnost i metsenatstvo v Novorossiyskom universitete [Novorossiya University in charity development in Odessa (the second half of 19th century – beginning of 20th century) Charity and patronship in Novorossiya University]*. Odessa, 2009, 504 p.
- [2] *Rozvytok pravoslavia na pivdni Ukrainy, kinets XVIII – pochatok XX st. (na materialakh Khersonskoi hubernii ta Pivdennoi Bessarabii) [The development of Orthodox Christianity in the south of Ukraine. End of 18th century – beginning of the 20th century (Based on materials of the Kherson Governorate and Southern Bessarabia)]*. Odessa, 2010, 439 p.
- [3] Domin O. B., Aleksieienko M. V. *Shukach slovianskykh skarbiv V. I. Hryhorovych [The searcher of the Slavic riches V. I. Hryhorovych]*. Odessa, 2015, 482 p.
- [4] *Istoriia Ukrainy v knyzhkovykh pamiatkakh XVI-XVII st. Z kolektsii Naukovoi biblioteki ONU im. I. I. Mechnykova [The history of Ukraine in rare books of 16th – 17th centuries from the collection of the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University]*. Odessa, 2011, 330 p.

Надійшла 05.03.2018 р.

И. С. Гребцова,

доктор исторических наук,
профессор кафедры новой и новейшей истории
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
ул. Елисаветинская, 12, г. Одесса, 65082, Украина
тел.: (048) 723-62-87
e-mail: isgrebtsova@mail.ru

**СОТРУДНИЧЕСТВО ФАКУЛЬТЕТА ИСТОРИИ И
ФИЛОСОФИИ С НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКОЙ ОНУ В РУСЛЕ
ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ-ИСТОРИКОВ: НАПРАВЛЕНИЯ
И ПЕРСПЕКТИВЫ**

Целью статьи является анализ направлений, форм, методов и возможностей сотрудничества факультета истории и философии и Научной библиотеки ОНУ имени И. И. Мечникова в подготовке историков-профессионалов. В статье предложены методики и сценарии привлечения студентов к систематической работе в библиотеке, к совместной научной работе с преподавателями и библиотекарями над научными проектами, приведены примеры уже существующего сотрудничества и намечены направления его совершенствования в будущем.

Ключевые слова: факультет истории и философии, Научная библиотека ОНУ, студенты, преподаватели, библиотекари, методика, библиографический указатель, образ читателя, сотрудничество.

I. S. Grebtsova,

Doctor of Historical Sciences,
Professor of the Department of Modern and Contemporary History
Odessa I. I. Mechnikov National University,
12 Elisavetinska St., Odessa, 65082, Ukraine
tel.: (048) 723 62 87
e-mail: isgrebtsova@mail.ru

**COOPERATION OF THE FACULTY OF HISTORY AND
PHILOSOPHY WITH THE SCIENTIFIC LIBRARY OF
ODESSA MECHNIKOV UNIVERSITY FOR PREPARATION
OF STUDENTS-HISTORIANS: DIRECTIONS AND PROSPECTS**

Summary

The purpose of the article is to analyze the trends, forms, methods, and opportunities for cooperation between the Faculty of History and Philosophy and the Scientific Library of the Odessa I. I. Mechnikov National University in the preparation of historians-professionals. The article suggests methods and scenarios for involving students in systematic work in the library, as well as involving them in joint work on scientific projects together with their professors and librarians. Examples of existing cooperation are given and directions of its improvement in the future are outlined.

Professors of the Faculty of History and Philosophy could support efforts of the staff of the library in the struggle for the student's interest for professional books by offering a number of scenarios. One of them can be a planned or optional lecture on the image of a reader in art, since the creation of historical images has different methods dictated by the goal setting by a teacher and teaching tasks. For better understanding and assimilating the material during such lecture, visualization is useful. There are many options in that kind of a lecture that correspond to the scientific interests of departments. For the Department of the new and newest history, in the author's view, an analysis of the painting of modern Europe is the most relevant. In works of artists of this period, two main images of readers are very clearly visible: the image of a scientist-enlightener and the image of a dreamer, keen on reading a new book. Both images are attractive and can arouse young people's interest in reading. On the whole the author of the article suggests four main positions to deepen cooperation between the Faculty and the Library: 1) continuing of the development of those areas of joint work that have already become traditional; 2) developing of new forms of joint activities that meet the interests of young people; 3) students involving in the preparation and design of book exhibitions; 4) reviving of joint scientific projects with the participation of students and graduate students. The author believes that in this case the current situation, characterized by students' infantile attitude towards the work of the library, would have been changed for the better.

Keywords: Faculty of History and Philosophy, Scientific Library of Odessa I. I. Mechnikov National University, librarians, methods, students, professors, bibliographical list, image of a reader, cooperation.

Ілюстрації

Гл. 1. Фр. Буше. Портрет маркізи де Помпадур

Гл. 2. Фр. Буше. Портрет маркізи де Помпадур (1758)

Іл. 3. Фрагонар. Філософ

Іл. 4. Фрагонар. Портрет Дені Дідро (1769)

Іл. 5. Фрагонар. Портрет мадам Брійон де Жуї, музиканта та композитора

Гл. 6. А. Кауфман. Портрет Іоанна-Іоахіма Вінкельмана, історика мистецтв (1764)

Гл. 7. А. Кауфман. Портрет Джошуа Рейнолдса (1767)

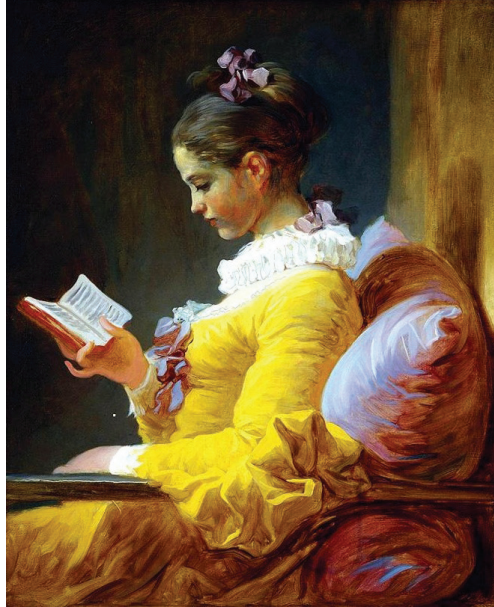

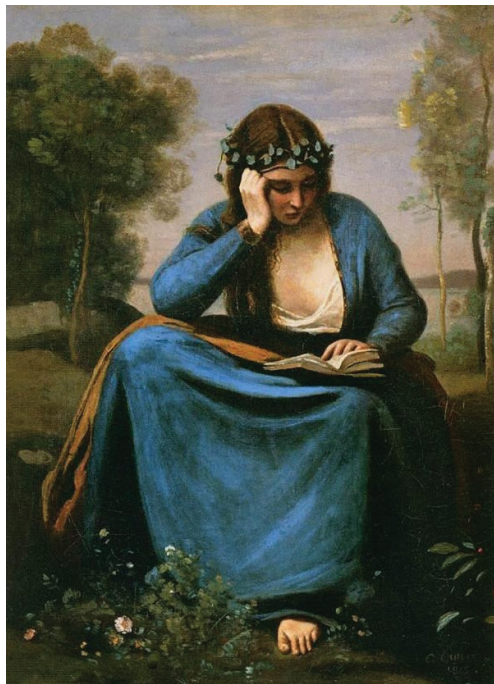
Лл. 8. Ж.-Б. Грез. Портрет К.-А. Ватле

Лл. 9. Д. Левицький. Портрет К. І. Молчанової. Серія «Смолянки» (1772–1776)

Гл. 10. Фрагонар. Читачка

Гл. 11. Коро. Читаюча з вінком на голові

Лл. 12. Коро. Читання на фоні пейзажу

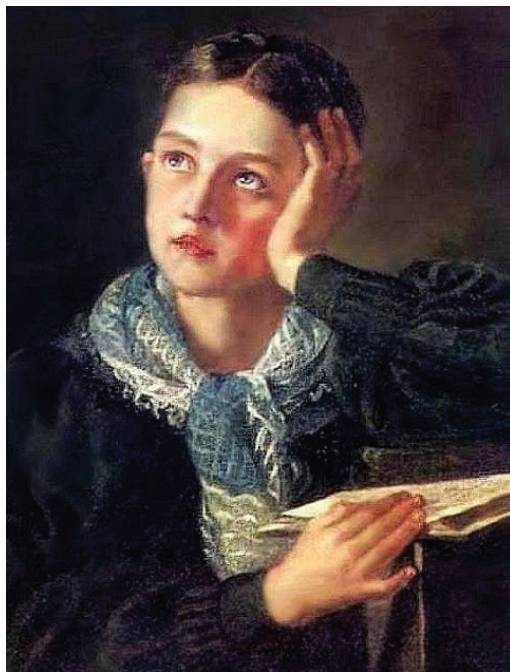

Лл. 13. Коро. Читаюча в червоному

*Л. 14. О. Кипренський.
Портрет С. С. Щербатової (1819)*

Л. 15. О. Кипренский. Мрійниця.